

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาวิถีชีวิตการเผชิญปัญหา ผลกระทบ และการปรับตัวของผู้ป่วยโรคเรื้อนในนิคมโรคเรื้อนที่ถ่ายโอนให้เป็นหมู่บ้านทั่วไปในภาคเหนือ ปี พ.ศ.2564 จำนวน 3 นิคม เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์สนทนากลุ่ม (Focus group) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และแบบสัมภาษณ์การถอดบทเรียน (Lesson learn) โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) นำเสนอข้อมูลในรูปแบบเรื่องเล่า (Narrative analysis) เพื่อให้การศึกษาน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตการเผชิญปัญหาและผลกระทบจากประสบการณ์การเป็นโรคเรื้อนที่สำคัญ คือ การตีตรา (Stigma) มีการแบ่งแยกและเลือกปฏิบัติอย่างชัดเจนจากคนภายนอกนิคมโรคเรื้อน จนมีบางแห่งเรียกนิคมโรคเรื้อนว่า “หมู่บ้านงูเห่า” ด้วยสภาพนิ้วมือที่หึ่งงอคล้ายงู เนื่องจากผลกระทบที่ได้รับจากโรคเรื้อน กลุ่มตัวอย่างที่ปรับตัวได้อยู่ในรุ่นลูกหลาน มีอายุไม่มาก สามารถดำเนินชีวิตในปัจจุบันได้อย่างปกติ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ปรับตัวไม่ได้ อยู่ในรุ่นพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย เป็นวัยสูงอายุ เนื่องด้วยสภาพความพิการของร่างกายประกอบกับความรู้ความเข้าใจต่อโรคเรื้อนของคนในอดีตยังมีไม่มากนัก ภาพจำการถูกรังเกียจและการถูกเลือกปฏิบัติ จนกลายเป็นการประทุษร้ายให้กับตนเอง (Self stigma) ทำให้ไม่มีความสุขในชีวิตได้ นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างไม่สามารถเข้าสู่ระบบการเช่าที่ดินราชพัสดุ เนื่องจากมีการเรียกเก็บเงินค่าเช่าย้อนหลังจากกรมธนารักษ์

ข้อเสนอจากการศึกษา ถึงแม้ว่าประเทศไทยสามารถควบคุมโรคเรื้อนได้สำเร็จ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2551 แต่จากผลการศึกษา พบว่า ผู้ป่วยโรคเรื้อนยังมีปัญหาด้านจิตใจ สังคมและเศรษฐกิจ จึงควรมีการแก้ไข ปัญหาภาพจำการถูกประทุษร้ายบาป (Self stigma) ในอดีตของการเป็นโรคเรื้อน และควรมีการแก้ไข ปัญหาการเรียกเก็บค่าเช่าที่ดินราชพัสดุย้อนหลัง ซึ่งกรมควบคุมโรคควรเป็นแกนหลักให้มีการติดตาม ประเมินผลในทุกมิติ โดยดำเนินการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

คำสำคัญ : วิถีชีวิต การเผชิญปัญหา ผลกระทบและการปรับตัว ผู้ป่วยโรคเรื้อน นิคมโรคเรื้อนที่ถ่ายโอนให้เป็นหมู่บ้านทั่วไปในภาคเหนือ